

عوامل تاثیرگذار بر همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی

بارویکرد انسجام ملی (مطالعه کیفی - تحلیل محتوا)

نورالله رضایی کلواری

^۱ دکتری مدیریت رسانه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان

چکیده

همگرایی قومی در جامعه چند قومی، دستیابی به یکپارچگی ملی را محقق می‌کند. هدف تحقیق حاضر هدف شناسایی عوامل تاثیرگذار بر همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی است. پژوهش حاضر با رویکرد کیفی با استفاده از فرایند مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با سؤالات باز به کشف رابطه مقوله‌های اصلی و فرعی پژوهش پرداخته است. با روش تحلیل محتوا از نوع قراردادی با شیوه کدگذاری در بین صدای ضبط‌شده مصاحبه‌شوندگان به تجزیه و تحلیل پرداخته است. مشارکت کنندگان پژوهش ۳۲ صاحب‌نظر بودند که به‌صورت هدفمند و گلوله‌برفی، با احراز شناخت ادبیات موضوع و اشرافیت بر جامعه هدف، پس از رسیدن به اشباع نظری انتخاب شدند. یافته‌ها حاکی از آن است که تعداد ۲۹۹ کد باز استخراج گردید که در قالب ۷۳ مقوله فرعی و ۱۷ مقوله اصلی تجمیع و دسته‌بندی گردیدند. مقوله‌های اصلی شامل سلامت اجتماعی، آموزش و خودآگاهی، پذیرش تنوع قومی، ابتکار اجتماعی، عدالت قومی، اتحاد ملی، کثرت گرایی، همزیستی، قوم‌مداری، آموزش فرهنگی، نماد سازی، مدیریت تفاوت‌های قومی، مداخلات میان فرهنگی، کنش‌گری قومی، نگرش‌های قومی، تشخیص قومی و ارزش‌های قومی هستند که با برنامه‌ریزی و به کارگیری راهبردهای حول عوامل تاثیرگذار استخراجی می‌توان توانایی استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را به صورت کانالیزه و هدفمند و همگرایی مؤلفه‌های متعارض در ایجاد همدلی قومی فرهنگی را فراهم نمود.

کلید واژه‌ها: اتحاد، انسجام، ملی، تحلیل، محتوا، شبکه، مجازی، وفاق، همبستگی.

مقدمه و بیان مسئله

ایران سرزمین اقوام زیادی است که در طول تاریخ با هم به زندگی در این فضای جغرافیایی پرداخته‌اند. تعدد و تنوع اقوام تشکیل دهنده جامعه ایران به نحوی است که اطلاق واژه جامعه چند قومی به ترکیب جمعیتی آن از واقعیتی غیرقابل انکار خبر می‌دهد. ایران در مقایسه با دویست کشور و یا واحد جغرافیای سیاسی فعلی جهان، به طور نسبی از بیشترین گوناگونی قومی، برخوردار است (میرحیدر، ۱۳۹۲). همدلی، شامل طیف گسترده‌ای از حالات عاطفی از جمله مراقبت از دیگران و داشتن تمایل کمک به آنها است به گونه‌ای که کمتر تفاوتی بین خود و دیگری قابل تشخیص باشد (Hodges & Klei, 2001). همدلی را به عنوان توانایی برای ورود به جهان دیگری که در درجه اول در سطح احساسی و نهایتاً به درک او محقق می‌شود (Ragerz, 1961). اگر چه این مفهومی روان شناختی است. اما پژوهش‌هایی به ارتباط آن با فرهنگ و زمینه‌های فرهنگی دست یافته‌اند (Chang & Bemack, 2002). علی رغم وجود همدلی قومی و فرهنگی، عوامل متعددی همچون کمبود عمومی دانش و تجربه عمومی در خصوص فرهنگ‌های دیگر، فقدان تجربه عملی از فرهنگ‌های دیگر و عدم توانایی در درک شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین فرهنگ خود و دیگران در این میان دخالت دارند که مانع از ایجاد همدلی خواهند شد (Rasvel, 2011).

مهم‌ترین حوزه سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری برای حفظ ثبات، نظم و همبستگی در اینگونه جوامع، ایجاد همدلی میان اقوام، فرهنگ‌ها و هویت‌های موجود در جامعه است. اهمیت این نکته از آنجاست که در کشورهای مختلف، فرهنگ ذاتاً عرصه کنش و واکنش همسانی‌ها و ناهمسانی‌ها است، چون فرهنگ ذاتاً در درون خود موجد تفاوت‌ها هستند و انتظار و یک شکلی و هم‌شکلی کامل در حوزه فرهنگ نابجا و غیر واقع‌بینانه است، بر این اساس و با عنایت به تنوع فرهنگی، قومی، زبانی، دینی و مذهبی از یک سو و سابقه و تاریخ دیرینه مناسبات میان هویتی در بین مناطق فرهنگی مختلف در جامعه ایرانی، این پرسش مطرح می‌شود که چه عواملی بر ایجاد همدلی قومی فرهنگی در کشور ما تأثیر گذاشته است. به عبارت دیگر می‌توان گفت با بررسی عوامل قومی فرهنگی و عوامل مؤثر بر بهبود و ارتقاء و تعمیق روابط میان قومی و بالعکس عوامل و زمینه‌های مخدوش‌کننده این روابط می‌توان سیاست‌های انسجام ملی را پی‌گیری نمود.

اهمیت تنوع فرهنگی و قومی در جوامع با فرهنگ‌ها، اقوام و نژادهای مختلف و متفاوت، تأثیر آن بر وحدت، انسجام و یکپارچگی ملی آشکار و بدیهی است (مصرآبادی، یارمحمدزاده، ۱۳۹۲). قومیت و ملیت از انواع هویت‌های اجتماعی هستند که چگونگی رابطه و مناسبات آنها با یکدیگر نقش مهم و مؤثری بر همبستگی و انسجام اجتماعی، وحدت و وفاق ملی و به تبع آن ثبات سیاسی و توسعه، اقتصادی دارد (چلبی و یوسفی، ۱۳۸۰). در شرایطی که مردم جوامع مختلف به طور فزاینده‌ای خودشان را در قالب گروه‌ها و اجتماعیاتی تعریف می‌کنند که هم فراملی و هم فراملی هستند (Miller, 1383). تاریخ ایران نشانگر این

مسئله است که ایرانیان از هر قوم وملت‌ی دغدغه حفظ و وحدت ملی وتمامیت ارضی داشته‌اند وانسجام و وحدت همواره محور پیوستگی نژادی و تاریخی ایرانیان بوده است؛ این پیوستگی راز بقای ایران و نجات کشور در مقابل هجوم و اشغال بیگانگان است (صالحی امیری، ۱۳۸۸).

انسان‌ها از بدو شکل‌گیری گروه‌های اجتماعی کوچک و بزرگ، در شبکه‌های اجتماعی گوناگونی شرکت داشته‌اند. این شبکه‌ها با هر اندازه به مثابه یک ساختار اجتماعی، افراد را در مجموعه‌ای از ارتباطات و تعاملات میان فردی درگیر می‌ساختند. با توسعه جوامع و گسترش ارتباطات در اجتماعات و جوامع گوناگون، ساختارهای این جوامع و نتایج حاصل از این ساختارها نیز دگرگون شد و به سوی پیچیدگی سوق پیدا کرد (عاملی، ۱۳۸۸). امروزه توسعه روز افزون فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی، به ویژه پدیده‌های جدید این فناوری از قبیل شبکه‌های اجتماعی، ماهواره، اینترنت و... تأثیر شگرفی بر زندگی مردم گذارده است (خضری، ۱۳۹۱).

انسجام ملی از مسائل مهمی است که جوامع دارای تعدد و تنوع فرهنگی با آن روبرو هستند، کشور ما ایران از جمله کشورهای است که به این مساله دچار است. ویژگی‌های دنیای مدرن از جمله جهانی شدن، حاکمیت فراملی، جنبش‌های فرا مرزی و بسیاری دیگر از عوامل اثر گذار، بحث وحدت، انسجام ملی و امنیت را به مخاطره انداخته‌اند. لذا بحث پیرامون چالش‌ها و آسیب‌های همدلی و انسجام ملی از جمله مسائلی است که پرداختن به آن ضروری می‌نماید. در طول تاریخ، کشورمان ایران علیرغم فراز و نشیب‌هایی که بخود دیده است، همچنان شاهد نوعی وحدت و یکپارچگی عمومی است. برای پیشگیری و واکسیناسیون کردن اقوام و فرهنگ‌ها از دخالت گروه‌های فراملی به شکل جدید خود یعنی استفاده از رسانه‌ها و تکنولوژی‌های ارتباطی به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی امکان حفظ انسجام و وحدت ملی و برقراری همدلی بین اقوام در کشور را افزایش داد و با برنامه‌ریزی و اتخاذ سیاست‌های صحیح مدیریت شبکه‌های اجتماعی، ظرفیت‌های بالقوه آن‌ها را شکافته و با دستیابی و مطالعه ابعاد حضور شبکه‌های اجتماعی مجازی در جامعه ایران، انسجام ملی به صورت بهتر و عمیق‌تری شکل بگیرد. مطالعه بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در ایجاد همدلی قومی فرهنگی می‌تواند در شناسایی امکان‌ها و ابزارهای ایجاد کننده همدلی میان اقوام ایرانی، منجر به حفظ هویت و تقویت انسجام ملی شود. از این رو انجام این پژوهش به دلیل پرداختن به نقش آفرینی شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایجاد همدلی قومی فرهنگی و تعمیق همبستگی اقوام و تقویت انسجام ملی می‌تواند از ضرورت و فوریت برخوردار باشد. چرا که با بررسی تحقیقات انجام شده پیشین، تا کنون تحقیقی جامع برای تدوین مدل همدلی قومی، فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی در کشور انجام نگرفته است و اکثر پژوهش‌های انجام شده بیشتر برای یک جامعه آماری خاص یا یک یا چند قومیت خاص به شیوه کمی مورد بررسی قرار گرفته است. در این راستا پژوهش

حاضر می‌کوشد تا با استفاده از رویکرد کیفی، عوامل تاثیرگذار بر همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی را شناسایی نماید.

پیشینه تحقیق

خانیک و زندیه (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان طراحی الگوی کارکردهای متنوع شبکه‌های اجتماعی مجازی در ارتباطات میان فرهنگی قومی به روش کیفی و مصاحبه عمیق انجام داده‌اند و با استفاده از روش تحلیل مضمون موردتحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش فوق نشان داده است که الگوی کارکردهای شبکه‌های اجتماعی مجازی در ارتباطات میان فرهنگی قومی، متنوع و از سه مقوله فراگیر تاثیرات بین فرهنگی شامل (مضامین سازمان یافته: همدلی فرهنگی، پایداری احساسی، ابتکار اجتماعی، انعطاف پذیری و گشایش ذهنی)، هویت قومی شامل (عنصر شناختی، عنصر احساسی و عنصر ارزشی) و قوم محوری شامل (تعصب قومی، تهدید و کشمکش برون قومی و نیز همبستگی درون گروهی) بوده است.

روشندل اربطانی و مولایی (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان ارائه مدل تقویت هویت ملی جوانان با استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی داخلی انجام داده‌اند که محورهای اصلی پژوهش شامل یکپارچه‌سازی هویت ملی مجازی و واقعی و شبکه اجتماعی به عنوان ابزار تقویت هویت ملی معرفی گردید که نتایج حاصله از پژوهش نشان می‌دهد که قدرت فناوری رسانه‌ای منجر به تسلط رسانه بر فرهنگ شده است، پیشرفت فناوری در کنار افزایش سرعت و صحت انتقال اطلاعات سبب به وجود آمدن سپهر عمومی گردید و امکان مشارکت آحاد مختلف جامعه را در شبکه‌های اجتماعی فراهم کرده است.

رهبرقازی و ایمانیان مفرد (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تاثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روی هویت ملی، با هدف شناخت و تبیین تأثیر فضای مجازی با تأکید بر شبکه‌های اجتماعی بر هویت ملی دانشجویان دانشگاه شیراز پرداخته است که نوع تحقیق بنیادین، سطح تحقیق تحلیلی و رویکرد روش شناختی ابطال‌گرایی و روش تحقیق پیمایشی و تکنیک گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده است، در این پژوهش با تقسیم شبکه‌های اجتماعی به مولفه‌هایی از قبیل مدت زمان عضویت در شبکه‌های اجتماعی، مدت زمان روزانه استفاده از شبکه‌های اجتماعی، میزان فعال بودن کاربران شبکه‌های اجتماعی و میزان واقعی تلقی کردن محتوای شبکه‌های اجتماعی به بررسی میزان تاثیرگذاری این مولفه‌ها بر هویت ملی پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که مدت زمان استفاده از شبکه‌های اجتماعی و مدت زمان عضویت در شبکه‌ها تأثیری تضعیف‌کننده و معنادار بر روی هویت ملی داشته‌اند و دو مؤلفه میزان فعال بودن کاربران شبکه‌های اجتماعی و میزان واقعی تلقی کردن محتوای شبکه‌های اجتماعی تأثیر معناداری بر روی هویت ملی نداشتند.

سنچولی (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان نقش رسانه‌ها، در انسجام ملی اقوام ایرانی به شیوه کتابخانه‌ای و اسنادی به منظور دستیابی به اتحاد و انسجام ملی در درون جوامعی نظیر ایران که از تجمیع خرده فرهنگ‌های گوناگون قومی مذهبی ایجاد شده‌اند، بیش از هر چیز به تحکیم مولفه‌های هویت ملی بستگی دارد، که برای ایجاد همبستگی اجتماعی و وفاق ملی در میان جوامع بهره‌گیری از وسایل ارتباط جمعی به اهمیت ویژه‌ای دارد می‌تواند به شکل ابزار قدرتمندی، برای یکپارچه‌سازی جامعه عمل نماید و از طریق تأثیرگذاری بر اذهان توده‌ها، مهم در شکل دادن به وحدت گروه‌ها و اقوام در درون جامعه داشته باشد. نتایج تحقیق فوق نشان می‌دهد که رسانه‌ها قدرت آن را دارند که با تقویت همبستگی ملی و هماهنگی میان بخش‌های مختلف اجتماعی، در عین حفظ تفاوت‌ها، قدرت فهم و درک تحمل و انتخاب فعال جامعه و در نهایت سطح و عمق پایداری ملی را بالا ببرند.

یعقوبی و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهش خود با عنوان تأثیر شبکه‌های اجتماعی بر همدلی اقوام ایرانی که با روش توصیفی انجام گرفته که با پرسش اساسی که شبکه‌های اجتماعی می‌توانند بر همدلی اقوام ایرانی تأثیرگذار باشند؟ به بررسی تجزیه و تحلیل پرداخته و نتایج پژوهش فوق نشان می‌دهد که ارتباط بیشتر اقوام در شبکه‌های اجتماعی با هم آن‌ها را به صحت همیاری به همکاری و همدلی بیشتر با هدف بهبود زندگی اجتماعی، به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر فرایند امور و مسائل اجتماعی و انسجام ملی سوق داده است، به نحوی که گسترش و توسعه‌ی شبکه‌های اجتماعی مجازی با این سرعت نشان از اقبال این خدمت در بین اقوام ایرانی دارد.

اکبری قورناتی و احمدی سیاهبومی (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان شبکه‌های اجتماعی مجازی و تقویت هویت فرهنگی پرداخته که یافته‌های پژوهش فوق نشان می‌دهد که میان همه عوامل بیشترین میانگین مربوط به آداب رسوم، کمترین میانگین مربوط به زبان و گویش بوده است، نتایج حاصله بین مجموعه رتبه‌های چهارگانه نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی و تقویت ابعاد هویت فرهنگی سطح $P < 0/01$ معنی‌دار است و سئوال‌ات تحقیق تفاوت معناداری بین مجموعه نمرات رتبه‌بندی نقش شبکه‌های مجازی بر ابعاد فرهنگی را تأیید می‌کند.

پور معصوم و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی نقش رسانه ملی در تعمیق همبستگی اقوام در ایران پرداخته که به این نتیجه رسیده است که رسانه ملی با انجام پیشایندها و استفاده از راهبردها می‌تواند پیامدهایی را که همبستگی اقوام ایران داشته است و رسانه ملی نقش بسیار موثری در تعمیق همبستگی در بین اقوام ایرانی داشته است و هر چه میزان استفاده از شبکه‌های مختلف رسانه ملی بیشتر باشد میزان همبستگی در میان اقوام ایرانی افزایش یافته است.

فکوهی (۱۳۸۹) در پژوهشی به مطالعه اینترنت و هویت در پنج هویت قومی ایرانی، یعنی هویت‌های آذری، بلوچ، ترکمن، عرب خوزستانی و کرد پرداخته‌اند. آن‌ها نتیجه می‌گیرند که جهانی شدن موجب شکسته شدن مرزها و شکل‌گیری مجدد مرزبندی‌های

جدید شده است. در اینجا مرزهای هویتی نه تنها از بین نرفته‌اند، بلکه امکان تجلی بیشتری یافته‌اند. در واقع، فضای مجازی انواع هویت‌های خرد را از انزوا در می‌آورد و مفهوم وطن را به شکل نمادین در حافظه جمعی قومیت‌ها شکل می‌دهد و دیگر تنها عامل جغرافیا باعث پیوند میان آن‌ها نیست.

رفعت جاه و شکوری (۱۳۸۷) در پژوهشی باعنوان اینترنت و هویت اجتماعی، تاثیرات اینترنت بر برخی از ابعاد هویت اجتماعی (از جمله هویت دینی، هویت قومی، هویت خانوادگی و هویت شخصی) را با استفاده از روش پیمایشی مورد مطالعه قرار دادند. این مطالعه در شهر سنندج در میان دو گروه از دختران یعنی آن‌هایی که از اینترنت استفاده می‌کردند و آن‌هایی که از اینترنت استفاده نمی‌کردند، صورت گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داد که میان دو گروه مذکور به لحاظ هویت دینی، هویت قومی، هویت خانوادگی و هویت شخصی تفاوت معناداری وجود دارد و هویت دینی، قومی و خانوادگی در گروه اول ضعیف‌تر از گروه دوم می‌باشد. همچنین هویت شخصی و خود انگاره افراد در گروه اول ضعیف‌تر از گروه دوم می‌باشد که به نظر می‌رسد این موضوع از یکسو نشانگر کاهش تأثیر کانال‌های سنتی در فرایند هویت‌سازی دختران و از سوی دیگر بیانگر تحول کیفی در مولفه‌های هویت‌یابی در عصر جدید که غالباً خارج از کنترل مراجع سنتی و غیررسمی (خانواده، قومیت و دین) و ساختارهای رسمی (نهادهای متولی نظارت اجتماعی و برنامه‌ریزی فرهنگی) است. نتیجه اینکه، با وجود تلاش نهادهای سنتی رسمی و غیر رسمی در هدایت هویت فردی و اجتماعی، استفاده از اینترنت بر هویت اجتماعی افراد مورد مطالعه تأثیر تعیین کننده‌ای داشته است.

Rod rey gaz & Solra Vistal Mistra (۲۰۱۸) در تحقیقی با عنوان پیش بینی‌های روانشناختی سوء رفتار اینترنتی با توجه به منشاء قومی و فرهنگی نوجوانان: مطالعه ملی در اسپانیا که به مطالعه پیش‌بینی سوء رفتار اینترنتی پرداخته‌اند و از مورد توجه‌ترین تحقیقات است. با این حال، کمی در مورد این که چگونه این روابط در گروه‌های مختلف قومی-فرهنگی در یک زمینه مشابه عمل می‌کنند، شناخته شده است. مطالعه آن‌ها میزان پیشگیری از قربانی سایبری در گروه‌های مختلف قومی-فرهنگی در مقایسه با قربانی سازی سایبری، تجاوز سایبری، اعتماد به نفس، همدلی و مهارت‌های اجتماعی به عنوان پیش‌بینی کننده‌های احتمالی پیشگیری از سایبر بررسی می‌کند: مراکشی، رومانیایی، کلمبیایی، اکوادوری و اسپانیایی. یک نمونه چند فرهنگی که نماینده دانشجویان در اولین دوره تحصیلات تکمیلی دوره چهار ساله خود در اسپانیا بود ($N = 25684$ ، سن $M = 13/94$ ، $SD = 1/396$) با تکمیل یک نظرسنجی خودآزمون آنلاین انجام گرفت. بر اساس گروه قومی-فرهنگی بین سطوح تهاجم سایبری تفاوت وجود ندارد. با این حال، تفاوت بین سطوح قربانی سازی اینترنتی میان رومانی‌ها و اسپانیایی‌ها وجود دارد. تجزیه و تحلیل رگرسیون چندگانه خطی برای هر یک از گروه‌های قومی-فرهنگی با توجه به تجاوز به سایبر و قربانی سازی اینترنتی نشان داد که حضور و وزن عوامل تشریحی بر اساس مبانی قوم فرهنگی متفاوت است. بهترین پیش‌بینی کننده قربانی سازی

سایبری در پنج گروه قومی-فرهنگی، تجاوز جنسی بود، و بالعکس. از میان دانشجویان کلمبیایی، رومانیایی و اسپانیایی، قربانی سازی سایبر نیز با اعتماد به نفس، همدلی یا مهارت‌های اجتماعی پیش‌بینی شده بود و توان پیش‌بینی کننده این متغیرها در گروه‌های قومی و فرهنگ متفاوت بود. با این حال، این متغیرها قربانی سازی اینترنتی در میان دانش‌آموزان مراکشی یا اکوادوری را پیش‌بینی نکردند. تجاوز سایبری نیز در تمام گروه‌های قومی-فرهنگی توسط اعتماد به نفس، همدلی، یا مهارت‌های اجتماعی پیش‌بینی شده بود. الگوهای پیشنهادی مشترک و منحصر به فرد ارائه شده و مورد بحث قرار گرفتند تا برنامه‌های آموزش روانشناختی را تقویت کنند که جلوگیری و کاهش مخاطرات اینترنتی را بر عهده دارند.

Boulong et al (۲۰۰۸) اثبات کرده‌اند که عموماً در اینترنت، تمایل افراد به ایجاد ارتباطات درون قومی بیشتر از برون قومی است. از این رو، می‌توان نتیجه گرفت که اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به قوم محوری دامن می‌زنند.

Banreji (۲۰۰۷) در پژوهش خود نشان می‌دهد که قوم محوری به دلیل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، کاهش می‌یابد و به انگیزه‌ای برای تعامل مردم با دیگر فرهنگ‌ها و در نتیجه، ابزاری برای توسعه ارتباطات و دوستیابی بین فرهنگی و بین المللی در جهان تبدیل می‌شود. همچنین، قوم محوری به عنوان یکی از عوامل تقلیل دهنده ارتباطات دوستی بین فرهنگی در نظر گرفته می‌شود. با توجه به این مشکلات و عدم وجود حس همدلی بین بعضی از اقوام، مطالعه و بررسی نقش شبکه‌های اجتماعی در ایجاد همدلی قومی فرهنگی می‌تواند در شناسایی امکان‌ها و ابزارهای ایجاد کننده همدلی میان اقوام ایرانی، منجر به حفظ هویت و تقویت انسجام ملی شود. از این جهت انجام این پژوهش به دلیل پرداختن به نقش آفرینی شبکه‌های اجتماعی مجازی در همدلی قومی فرهنگی و تعمیق همبستگی اقوام و تقویت انسجام ملی می‌تواند ضرورت و فوریت برخوردار باشد. چرا که با بررسی تحقیقات پیشین مسجل شد تا کنون تحقیقی جامع برای تدوین مدل همدلی قومی، فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی در کشور انجام نگرفته و اکثر پژوهش‌های انجام شده بیشتر برای یک جامعه آماری خاص یا یک یا چند قومیت خاص به شیوه کمی مورد بررسی قرار داده است. بنابراین کمی تحقیقات و منابع علمی در خصوص این مسئله و نقش غیرقابل انکار و تاثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر قومیت‌گرایی در ایجاد بحران هاوتنش‌های ملی و منطقه‌ای در کشور از دلایل مهم پرداختن به آن می‌باشد.

هدف اصلی :

عوامل تاثیرگذار بر همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی

سوال اصلی پژوهش

عوامل تاثیرگذار بر همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی کدامند؟

روش تحقیق

این تحقیق با استفاده از روش تحقیق کیفی، نظریه زمینه‌ای (گراندد تئوری) انجام شده است زیرا تاثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر ایجاد همدلی قومی فرهنگی با رویکرد انسجام ملی مشخص نیست. تحقیق حاضر از حیث نتیجه، در زمره تحقیقات کاربردی قرار می‌گیرد زیرا از طریق طراحی مدل به دنبال ایجاد همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی می‌باشد. به لحاظ هدف این تحقیق جز تحقیقات اکتشافی است و بر این مبنا استراتژی تحقیق از نوع مصاحبه میدانی می‌باشد به سه دلیل ذیل این تحقیق از راهبرد داده بنیاد تبعیت کرده است. روش نمونه‌گیری، نمونه‌گیری نظری است. مشارکت کنندگان در تحقیق حاضر شامل اساتید و صاحب نظران در حوزه‌های ارتباطات، رسانه و فرهنگ و جامعه شناسی می‌باشند. صاحب نظران از بین مدیران و کارشناسان خبره، اساتید دانشگاه در رشته‌های جامعه شناسی، علوم سیاسی، مدیریت فرهنگی، مدیریت رسانه، علوم ارتباطات، فعالان در شبکه‌های اجتماعی مجازی و متخصصین ارتباطات، IT و رسانه انتخاب شدند و معیارهای اصلی در انتخاب مشارکت کنندگان به شرح زیر است:

-افراد انتخابی حتماً تجربه فعالیت علمی یا عملی درمورد اقوام بویژه ارتباطات بین قومی، شبکه‌های اجتماعی مجازی و انسجام ملی را داشتند.

-افراد حد اکثر تمایز، از نظر حوزه فعالیت، نوع فعالیت، و حضور در حوزه‌ها، میزان پایبندی به تقیدات دینی، سن و سطوح مختلف اجتماعی را دارا باشند.

-افراد با کمال میل حاضر به همکاری و بیان تجربیات خود بودند.

تجربیات متفاوت و متنوعی از موضوع مورد نظر داشتند.

از میان ۳۰ نفر مصاحبه شونده، ۱۵ نفر از صاحب نظران اقوام، شامل اقوام کرد، لر، آذری، بلوچ، عرب، ترکمن و مابقی فارس انتخاب شدند. از میان کارشناسان و مدیران کسانی انتخاب شدند که به نوعی با اقوام مرتبط و مسئولیت سیاسی، امنیتی و اجرایی در سطح ملی و استانی داشته و به نوعی تصمیم گیر در رابطه با اقوام بوده‌اند. از مشارکت کنندگان فوق ۱۶ نفر متخصص در حوزه رسانه، فرهنگ و ارتباطات انتخاب شدند که در این زمینه فعالیت داشته و به نوعی در این خصوص صاحب نظر بودند. همچنین ۸ نفر از جامعه شناسان و اساتید خبره دانشگاهی که تالیفات و تحقیقاتی در رابطه با اقوام در سطح کشور داشته ۶ نفر از مدیران سیاسی، امنیتی، اجرایی و انتظامی که در مناطق قومی و مذهبی مسئولیت داشته و از نزدیک ارتباط مستقیم با اقوام و مذاهب داشته‌اند انتخاب گردیده‌اند.

و برای اطمینان بیشتر مصاحبه‌ها تا ۳۲ مصاحبه خاتمه یافت. صاحب نظران و کارشناسان مشارکت کننده در پژوهش به صورت هدفمند و گلوله‌برفی انتخاب گردیدند و ملاک انتخاب صاحب نظران داشتن شناخت نسبت به ادبیات موضوع و

اشرافیت بر جامعه در خصوص رصد کردن پدیده محوری پژوهش، بوده و سعی محقق بر این بوده است که صاحب‌نظران از قومیت‌های مختلف و در رشته‌های مختلف تحصیلی از قبیل مدیریت رسانه، مدیریت فرهنگی، جامعه‌شناسی، علوم ارتباطات، علوم سیاسی، جغرافیای سیاسی، فناوری اطلاعات، قوم‌شناسی و امنیت ملی، انتخاب گردند که در نتایج پژوهش سوگیری ایجاد نگردد که در جدول (۱) آمده است. به منظور بررسی اعتبار و استحکام داده‌ها، مصاحبه‌ها پس از پیاده‌سازی مجدداً در اختیار خبرگان به جهت بازبینی قرار گرفت.

جدول ۱- ویژگی‌های انتخاب صاحب‌نظران در پژوهش

جنسیت		سطح تحصیلات		قومیت						معیارانتخاب نظریه‌پردازی و داشتن شغل مرتبط			
آقا	خانم	کارشناسی ارشد	دکتری	فارسی	آذری	کرد	گیل	کرد	عرب	ترکمن	شغل مرتبط	نظریه‌پرداز	شغل مرتبط -
۲۵	۷	۴	۲۶	۱۷	۴	۵	۳	۲	۱	۴	۲۲	۶	

تحلیل داده‌ها با روش تحلیل محتوا و به‌کارگیری شیوه کدگذاری به تجزیه و تحلیل اطلاعات پرداخته شد. برای اعتبار پژوهش مقبولیت، انتقال‌پذیری و تأییدپذیری مورد ارزیابی واقع شد. از سه نفر در مقطع تحصیلی دکتری در رشته‌های تحصیلی امنیت ملی، علوم ارتباطات و جامعه‌شناسی برای تحلیل و کدگذاری استفاده شد و نیز تنوع در انتخاب مصاحبه‌شوندگان حاکی از داشتن مقبولیت در پژوهش است. مرور مکرر مصاحبه‌ها و استخراج حداکثری و غیر تکراری مطالب، بیانگر انتقال‌پذیری در پژوهش است. همچنین گزارش تمامی گام‌های فرایند پژوهش و استفاده حداکثری از گروه تحقیق حاکی از رعایت تأییدپذیری در پژوهش است. برای ارزیابی قابلیت اطمینان پژوهش نیز، محقق در حین انجام پژوهش و در جریان کدگذاری ۲۰ درصد مصاحبه‌ها را در بازه زمانی دوهفته‌ای، مجدد مورد کدگذاری و تحلیل قرارداد و مقایسه نتایج دو بازه زمانی بیانگر آن بود که مقدار عددی قابلیت اطمینان باز آزمون مصاحبه‌های این پژوهش برابر ۰/۷۶ است. با توجه به اینکه میزان پایایی بیشتر از ۰/۷۰ است. بنابراین، کدگذاری‌ها اطمینان‌پذیر است (Holest, ۱۹۶۹).

مبانی نظری

همدلی به معنای دیدن دنیا از زاویه دید دیگران، توانایی عاطفی برای تجربه هیجان‌های دیگران و توانایی شناختی برای فهم هیجان‌های اشخاص دیگر است. به بیانی دیگر توانایی انسان برای شناسایی و پاسخ دهی به حالات ذهنی دیگران است (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۲). همدلی، عالی‌ترین سطح صمیمیت و همگرایی است؛ ولی همگرایی الزاماً به معنای همدلی نیست بلکه همدلی سطحی بالاتر از همگرایی است که در نتیجه عشق و علاقه همدیگر شدت می‌یابد و کدورت‌ها به حداقل می‌رسد و جامعه، منسجم و یکپارچه می‌شود. عوامل همدلی بر ارزش‌های عاطفی و معنوی مبتنی و معنای آن احساس است (حیدریان و همکاران، ۱۳۹۴). همدلی، شامل طیف گسترده‌ای از حالات عاطفی از جمله مراقبت از دیگران و داشتن تمایل کمک به آن‌ها است به گونه‌ای که کمتر تفاوتی بین خود و دیگری قابل تشخیص باشد (هودگز و کلین، ۲۰۰۱). همدلی به معنای دیدن دنیا از زاویه دید دیگران، توانایی عاطفی برای تجربه هیجان‌های دیگران و توانایی شناختی برای فهم هیجان‌های اشخاص دیگر است. به بیانی دیگر توانایی انسان برای شناسایی و پاسخ دهی به حالات ذهنی دیگران است (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۲). همدلی را باید در سه رویکرد تعهد افراد جامعه به ارزشها و هنجارهای مشترک، وابستگی متقابل افراد جامعه به یکدیگر ناشی از منافع مشترک و احساس هویت جمعی تسری داد (میشل، ۱۹۸۱). همدلی ظرفیت بنیادین افراد در تنظیم روابط، حمایت از فعالیتهای مشترک و انسجام گروهی است. این توانایی در زندگی اجتماعی نقشی اساسی دارد و نیروی برانگیزنده رفتارهای اجتماعی و رفتاری است که انسجام گروهی را در پی دارد (علی اکبری و همکاران، ۱۳۹۲).

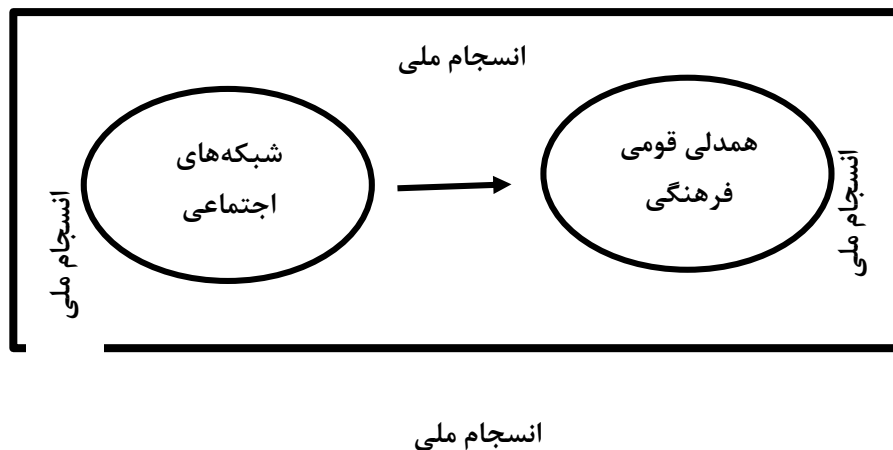
انسان موجودی اجتماعی است که به زندگی در میان مردم و پیوند و نزدیکی در میان مردم و پیوند و نزدیکی با هم‌نوعان خود نیازمند است. آفرینش او با این ویژگی برحسب تصادف نبوده بلکه براساس مصالح اجتماعی و رشد و سعادت همگانی شکل گرفته است. نگرانی‌های دنیای به ظاهر متمدن، جنگ‌ها و سستی‌های استعماری، استبدادی، فرهنگی، طبقاتی و مذهبی، نابرابری‌های مادی و فقر روحانی، بیش از پیش انسان را به سراشیبی یاس و دلزدگی و ترس و انزوا طلبی سوق داده و جوامع بشری را از یکدیگر دور نموده است. از این رو بشریت را چاره‌ای نیست جز آنکه به مهر و دوستی بیندیشد و به اتحاد و همدلی روی آورد (فقیهی و جوادی، ۱۳۹۱).

قوم به ملتی گفته می‌شود که در معنای اصیل و قرون وسطایی خود به مجموعه‌ای بوم زاد و طبیعی از مردمی اطلاق می‌شد که به وسیله یک زبان مشترک به یکدیگر پیوند می‌خورند، مجموعه‌ای که امروزه می‌توان آن را قوم نامید (برتون، ۱۳۸۴). قومیت به عنوان یکی از عناصر فرهنگی شناخته می‌شود که هویت آن به روش‌های مختلف از جمله نژاد، زبان، مذهب یا کشور محل تولد قابل درک است به نحوی که ترکیبی از این ویژگیهای قدیمی جوامع را از یکدیگر متمایز می‌کند و مبنایی برای خود آگاهی، به ویژه در میان اعضای اقلیتهای قومی فراهم می‌سازد (هدایتی، ۱۳۸۳). با توجه به ویژگیهای مردم شناسی، زبان شناسی و جامعه اقوام و قبایل ایرانی به چند گروه بلوچ‌ها، اقوام ترک، قشقایی‌ها، کردها، لرها و لک‌ها، عرب‌ها، گیلک‌ها و تالش

و ترکمن‌ها تقسیم می‌شوند. تنوع فرهنگی در کنار تنوع زیستی بخشی از میراث مشترک بشری است و بر این اساس سازمان ملل متحد دربارهٔ توسعه پایدار یونسکو در کنوانسیون مصوب در ۲۱ اکتبر سال ۲۰۰۵ از تنوع فرهنگی حمایت کرده‌اند. یونسکو تنوع فرهنگی و یا بیان‌های فرهنگی را به معنای وجود الگوها، شیوه‌های عمل، بیان احساس، سبک‌های زندگی، نظام‌های ارزشی متنوع در میان گروه‌های اجتماعی در درون مرزهای جغرافیایی یک کشور دانسته است که به طور طبیعی با یکدیگر همزیستی و تعامل دارند (برتون، ۱۳۸۴). اینکه چگونه می‌توان بدون مداخله صریح و قدرت سخت، از طریق ایجاد هم‌افزایی درون فرهنگی، سازه‌های اصلی تعاملات قومی - فرهنگی را تقویت کرد، برای دولت و جامعه اهمیت راهبردی دارد. به نظر می‌رسد همدلی قومی فرهنگی به عنوان شکلی از همدلی روانی و عاطفی می‌تواند سهم مهمی در مدیریت منازعات قومی و همچنین کاهش آسیب‌های بین فرهنگی در کشور داشته باشد.

رسانه‌ها، یک میدان عمومی جدید برای گفت و گوی میان انسانها تلقی می‌شوند؟ که از طریق آنها، همه می‌توانند با هم تماس بگیرند و ارتباط برقرار کنند. بر اثر همین ارتباط و نزدیکی انسانها، تفاهم ایجاد می‌شود و تقابل خصمانه و خشونت از میان می‌رود (ساروخانی، ۱۳۹۰). با ورود رسانه‌ها به حریم انسان‌ها، وحدت و مشارکت مردمی نیز تعریف جدیدی یافت. قبایل دورافتاده از تعلق خود به یک واحد بزرگتر، آگاهی یافتند و موجبات کاهش اهمیت خرده فرهنگ‌ها فراهم آمد و هویت ملی تعریفی تازه یافت. به این ترتیب و در جریان تحولات شگرف رسانه‌ها، می‌توان گفت که مشارکت مردمی و همبستگی ملی شکل گرفته است (صادقیان، ۱۳۸۴). موضوع قومیت و هویت قومی همواره از موضوعات مهم دولت‌ها، اقوام، صاحب نظران و اندیشمندان مسائل سیاسی و اجتماعی جهان بوده است؛ با وقوع تغییرات تکنولوژیکی در دهه گذشته تعاملات و مناسبات اجتماعی دچار تغییرات و دگرگونی‌های اساسی شده است، یکی از این تغییرات پیدایش اینترنت و ظهور شبکه‌های اجتماعی مجازی است. این شبکه‌ها به گونه‌ای متفاوت روابط اجتماعی مناسب اجتماعی و روابط گروهی و بین گروهی را دچار تحول کرده است به طوری که نهادهای اجتماعی از حیث کارکرد و ماهیت دستخوش تغییر شده و این شبکه‌ها به عنوان ابزاری برای ابراز هویت و مرکزی برای فعالیت اجتماعی سیاسی تبدیل شده است و روز به روز اهمیت و نقش این شبکه‌ها در حوزه‌های مختلف زندگی اجتماعی ملموس‌تر می‌گردد (حیدری و شاوردی، ۱۳۹۲). حضور مردم ایران با قومیت‌های مختلف در فضای مجازی به ویژه شبکه‌های اجتماعی نوعی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را از این شبکه‌ها برای آن‌ها به همراه داشته است به نحوی که علاوه بر اثرات منفی می‌تواند نوعی فرصت برای نزدیکی این اقوام و روابط بیشتر آن‌ها فراهم نماید. طرح مسئله روابط و مناسبات هویت قومی و هویت ملی در کشور ما اهمیت و ضرورت خاصی پیدا می‌کند. به ویژه آنکه ایران به عنوان یک کشور چند قومی ناگزیر است با تکیه و کمک گرفتن از هویت‌های قومی و محلی، پایه‌های هویت ملی خود را قوی و مستحکم نگه دارد (فکوهی، ۱۳۸۹).

در ادامه به ترسیم مدل مفهومی پژوهش به شرح زیر پرداخته می‌شود.

شکل ۱- مدل مفهومی پژوهش

یافته‌های تحقیق

با تجزیه و تحلیل مصاحبه‌ها با شیوه تحلیل محتوا و رسیدن به اشباع نظری عوامل تاثیرگذار بر همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی با رویکرد انسجام ملی به شرح جدول زیر در قالب کدهای باز و دسته‌بندی به طبقه‌های انتزاعی‌تر با عنوان مقوله فرعی و مقوله اصلی طبقه‌بندی گردیده است.

جدول ۲- استخراج کدهای باز، مقوله‌های اصلی و فرعی پژوهش

مقوله اصلی	مقوله فرعی	کدهای باز
سلامت اجتماعی	همدلی احساسی و هیجانی	نزدیکی و تالیف قلوب در اثر همدلی
		همدلی به معنای مشارکت در احساسات و هیجانات
		درک متقابل یکدیگر در اثر همدلی
		شکل‌گیری ارتباطات مؤثر در ایجاد همدلی
		درک شرایط دیگران در عمل
		همدلی خود را جای دیگران گذاشتن
	درک شرایط دیگران	تقویت ارزشها براساس همدلی
		افزایش ظرفیت همکاری و همدردی
		تقویت مشارکت اجتماعی در اثر ایجاد همدلی
		خود جوش بودن همدلی ایرانیان
همدل بودن اقوام ایرانی	ذاتی بودن همدلی بدلیل سرشت انسانها	
	همگرایی اقوام ایرانی	
	بازگشتن به تاریخ همدلی اقوام ایرانی	
همبستگی و وحدت آفرینی	توسعه الگوی همدلی - همزیستی به منظور رفع نیازها	
	افزایش نقش آفرینی شبکه‌های اجتماعی مجازی در ایجاد همبستگی و وحدت آفرینی اقوام	
	اطمینان به شبکه‌های اجتماعی عامل تقویت همدلی قومی فرهنگی	
	شبکه‌های اجتماعی عامل ایجاد همدلی باوجود ناهم‌بانی بودن اقوام	
	مطرح نمودن نیازها، سلايق و علايق متفاوت اقوام در شبکه‌های اجتماعی مجازی	
همدلی فرهنگی	شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل جذب و تقویت مشارکت اقوام	
	همدلی فرهنگی و درک تفاوت‌های قومی و پرهیز از تمسخر قومی	

قربان فکری افراد با قومیت‌های مختلف و آشنایی بیشتر اقوام با یکدیگر		
کم رنگ شدن فاصله قومیتی به واسطه فضای مجازی		
فرهنگ سازی مثبت قومی به واسطه فضای مجازی		
تقویت همدلی و روابط و دوستی اقوام در تمام مسائل ملی و مذهبی	همدلی دینی	
جلوگیری از حس بیگانگی در اقلیت‌های مذهبی بخصوص اهل تسنن		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل بازنمایی و انعکاس فرهنگ		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل ایجاد المانهای بومی اقوام		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل حفظ هویت ملی برآمده از دین اسلام		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل حفظ هویت ملی برآمده از فرهنگ ایرانی		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل تقویت باورها و اصالت اقوام	ارتباطات میان قومی	
فرامرزی و فراقومی بودن شبکه‌های اجتماعی مجازی، عامل مؤثر مشارکت اقوام		
گفتگو و ارتباط بین اقوام عامل همبستگی و انسجام ملی		
داشتن ارتباط تنگاتنگ توسط اقوام بوسیله فضای مجازی		آموزش و خودآگاهی
مهیا نمودن فضا در شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت ارتباط با اقوام		
گفتگو مایه ایجاد وفاق و بالندگی میان اقوام و خرده فرهنگ‌ها		
افزایش دانش و آگاهی نسبت به تفاوت‌های فرهنگی		
افزایش میزان مراودات انسانی	آموزش تربیت	
تقویت همدلی از طریق ارتقاء دانش		
قوم محور بودن روشهای تربیتی فرزندان		
ارتقاء فرهنگی		
تجربه فرهنگ پذیری	هوش فرهنگی	
احترام به تفاوت‌های فرهنگی		
وجود اقوام از موهبت‌های طبیعت خلقت پروردگار		

عدم تهدید تنوع قومی در بین اقوام	ذاتی بودن تنوع قومی	پذیرش تنوع قومی
تنوع قومی عامل ایجاد جذابیت	جذابیت و	
تنوع قومی عامل ایجاد همراهی و همگونی	همگونی تنوع قومی	
پیوند اقوام در شبکه‌های مجازی از طریق منافع مشترک	قومی	
عدم انتظار شباهت فرهنگی از اقوام مختلف	تفاوت‌های قومی	
عدم انتظار همسانی از اقوام مختلف	قومی	
نوع دوستی اقوام	تعامل خلاقانه	ابتکار اجتماعی
عاطفه و تعهد در بین اقوام		
تقویت اعتماد اجتماعی در چارچوب روابط صحیح عادلانه و منصفانه		
اولویت داشتن انسانیت به قومیت		
اولویت داشتن شخصیت به قومیت		
شکل‌گیری مشارکت اجتماعی	تعامل فعال	
مهارت و تعامل گفتمانی		
تعامل مثبت بین قومی	برقراری عدالت قومی	عدالت قومی
برخورد منصفانه با اقوام در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
عدالت بین اقوام عامل همدلی و انسجام ملی		
آزادی اقوام در چارچوب قانون عامل همدلی و انسجام ملی		
فرصت شمردن وجود شبکه‌های اجتماعی مجازی بر اساس منطق و انصاف		
عدم احساس بی‌عدالتی توسط اقوام		
عدم تبعیض و نابرابری در بین اقوام		
عدم برخورد انقباضی حکومت با گروه‌های قومی		
توجه به سلامت		

توجه به درآمد	حقوق شهروندی	
رعایت حقوق شهروندی در برخورد با اقوام مختلف کشور		
توجه به حقوق شهروندی اقوام از بعد نظری		
مشهود و ملموس بودن حقوق شهروندی بصورت مساوی بین اقوام		
رعایت حقوق شهروندی اقوام و تبدیل تهدیدات به فرصت.		
محروم کردن افراد از حقوق مشروع خود با عنوان واژه اقلیت قومی و تبدیل فرصت‌ها به تهدیدات.		
جنبش اقوام به دلیل احساس نمودن عدم احقاق حق و حقوق خود توسط حکومت		
عدم توجه به اقوام به عنوان شهروند درجه ۲ و ۳ عاملی جهت تهدید کشور و تبدیل فرصت به تهدید.	ادای حقوق قانونی اقوام	
اجرای بندهای قانون اساسی درباره حق و حقوق اقوام		
دادن آزادی‌هایی که در قانون اساسی آمده است به اقوام		
احترام به حقوق فردی و اجتماعی اقوام در چارچوب قانون اساسی	نگاه توسعه‌ای	
توسعه همه جانبه و توازن اعتبارات در مناطق قوم نشین		
توسعه نقاط گردشگری مناطق قومی	توسعه محلی وملی	
شبکه‌های اجتماعی مجازی بازوی توانمند توسعه همه جانبه		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل توسعه محلی و ملی		
راه اندازی شبکه‌های اجتماعی مختص هر قوم	توسعه و مشارکت اجتماعی	
ایجاد عدم مشروعیت نظام با عدم استفاده از اقوام در تصمیم گیرهای کلان		
شبکه‌های اجتماعی مجازی بستر توسعه و مشارکت اجتماعی		
سرعت بالای نشر هنجارهای اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل جذب و تقویت مشارکت اقوام		
تقویت پیوند فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی		

پیوند افراد در شبکه‌های اجتماعی مجازی از طریق منافع مشترک	تقویت پیوند فرهنگی	اتحاد ملی
به نمایش گذاشتن منافع مشترک اقوام توسط شبکه‌های اجتماعی مجازی	توجه به منافع مشترک اقوام	
معرفی هنجارهای مشترک اقوام در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
برطرف نمودن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت اقوام از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی		
معرفی زیبایی و غنای آثار فرهنگی و هنری اقوام ایرانی عامل شناخت اقوام		
مطرح نمودن نیازها، سلیق و علایق متفاوت اقوام د شبکه‌های اجتماعی مجازی		
فراهم نمودن زمینه بهره وری از ظرفیت‌های بومی در حوزه‌های اقتصادی	ارتقاء ظرفیت‌های بومی اقوام	
فراهم نمودن زمینه بهره وری از ظرفیت‌های بومی در حوزه‌های اجتماعی		
فراهم نمودن زمینه بهره وری از ظرفیت‌های بومی در حوزه‌های فرهنگی		
استفاده از فرصت‌های شبکه‌های اجتماعی براساس منطق و انصاف	ارتقاء توانمندی شبکه‌های اجتماعی مجازی	
حساسیت زدایی از پیامهای قومیتی شبکه‌های اجتماعی مجازی		
شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل جذب و تقویت مشارکت اقوام		
تأثیر بر اشتراکات و پیشینه فرهنگی توسط شبکه‌های اجتماعی		
احساس تعلق و دلبستگی اقوام به حراست و حفاظت از اقتدار ملی		
پذیرش ایده‌ها و افکار قابل قبول در شبکه‌های اجتماعی عامل همدلی		
احیای کرامت مزیت‌های فرهنگ ایران، اسلامی		
زبان فارسی نهاد مشترک اقوام		
زبان فارسی عامل بازتاب اندیشه، ذهنیت و فرهنگ مشترک اقوام به سایرین	زبان فارسی مادر زبان اقوام	
زبان فارسی عامل هویت یک قوم		
تفہیم و تفاهم اندیشه توسط زبان فارسی		
زبان فارسی نهاد عامل انتقال میراث فرهنگی		

پویایی زبان فارسی نهاد در شبکه‌های اجتماعی		
استفاده از زبان فارسی بعنوان عامل میانجی		
آداب و رسوم مشترک	آداب و ارزش‌های مشترک ملی و دینی	
هنجارها و ارزش‌های قومی		
سنت‌های ملی عامل پیوند و همدلی		
اسلام بعنوان دین رسمی عامل اشتراک		
پیشینه تاریخی مشترک		
اشتراک اساطیر دینی و دنیوی		
ادبیات مشترک		
سرزمین و جغرافیایی مشترک	دفاع ملی	
دفاع از سرزمین در برابر بیگانگان		
مام میهن به عنوان ریشه همه اقوام	مام میهن	
معرفی اقوام در شبکه‌های اجتماعی بر اساس مام میهن		
سفره متنوع قومی فرهنگی	آثار سنتی ملموس و غیر ملموس اقوام	
موسیقی متنوع و غنی اقوام از نظر فولکلور		
عامل غنای چشمگیر اقوام، صنایع دستی و سنتی		
حفظ مفهوم ملت به عنوان تعهد اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی	ملیت و ملی گرایی	
حفظ مفهوم منافع ملی به عنوان تعهد اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
حفظ مفهوم قلمرو ملی به عنوان تعهد اجتماعی در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
احساس ایرانی و اسلامی بودن مردم ایران	نمادهای وحدت بخش	
شناسایی گروه‌های مرجع قومی و تقویت گروه‌ها برای مشارکت در شبکه‌های اجتماعی		
اجرای آشتی ملی بین اقوام		

به شمار آوردن رسوم و آداب اقوام از کالبد فرهنگ ملی ایرانی		
مرتفع نمودن گسستگی بین اقوام و مستحکم نمودن پیوندها توسط دانشمندان ایرانی		
کم کردن تفاوت‌های اقوام	تقویت حس وطن دوستی	تقویت حس
حرکت گروه‌های قومی به سمت دفاع از کشور		
تقویت حس تعلق و دلبستگی اقوام به حراست و حفاظت از اقتدار و همگرایی ملی		
احیای کرامت مزیت‌های فرهنگ ایرانی، اسلامی عامل تعدیل احساسات قومی		
گفتگو و ارتباط بین قومی	وفاق و همگرایی بین اقوام	
مهیا نمودن وفاق و بالندگی بین اقوام از طریق گفتگو		
ایجاد پیوند فرهنگی		
حفاظت و حراست از اقتدار و همگرایی ملی		
پیشگیری از سوء چالشها و نزاعها ی اقوام		
زبان فارسی نهاد مشترک اقوام	زبان فارسی عامل انسجام	
زبان فارسی بازتاب دهنده اندیشه و فرهنگ اقوام به سایرین		
زبان فارسی شاخص اصلی و برجسته فرهنگ ایرانی		
زبان فارسی مهمترین عامل هویت ایرانیان		
زبان فارسی عامل انتقال میراث فرهنگی و ادبی نیاکان نسل اندر نسل		
زبان فارسی عامل میانجی میان زبان اقوام		
آداب و رسوم مشترک	نمادهای مشترک دینی، آیینی و ملی	
هنجارها و ارزشهای مشترک		
ادبیات مشترک		
اشتراک فرهنگ ایرانی		
سنن ملی مشترک		

رشادت‌ها ودلاوریهای اقوام در برابر بیگانگان		
اساطیر دینی ودنیوی		
سرزمین مشترک		
دین مشترک		
اشتراکات مذهبی مشترک		
جغرافیای مشترک		
پرچم ایران		
تقویت هویت ملی ایرانی از طریق پیوند دادن هویت‌های قومی	حفظ هویت قومی	
همگن سازی اقوام با توسعه گردشگری داخلی		
تقویت حس تعلق ملی		
تفوق اشتراکات ملی بر اشتراکات محلی		
مکمل دانستن هویت‌های قومی وهویت ملی		
تقویت هویت قومی با معرفی بزرگان دینی وعلمی اقوام		
پرهیز از دامن زدن به جنایت، خشونت یا بی نظمی در کشور	همگرایی و حفظ خرده فرهنگ‌ها	
عدم هتک حرمت به اقوام		
پیوند عناصر هویت‌های قومی وملی با مؤلفه‌های فرهنگ ملی وتقویت همگرایی		
پاسداشت خرده فرهنگ‌ها وهمگرایی قومی		
همگرایی وهمسویی با نگاه به قومیت‌ها		
فرصت بودن تنوع قومی باایجادهم افزایی در تنوع اقوام	هم افزایی	کثرت گرایی
ایجاد هم افزایی در همه حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی وسیاسی		
ایجاد هم افزایی فرهنگی با ترویج ارزشهای قومی		
ارتباط بین قومی عامل هم افزایی گروههای قومی		
نگاه تعاملی حوزه‌ی سیاست گذاری به اقوام عامل ایجاد هم افزایی بین اقوام		

هم افزا کردن و تعامل بین اقوام عامل همبستگی اجتماعی		
توجه به نسیت فرهنگی وعدم برتری قوم من بر قوم دیگری	تصور چند	
شناخت بین فرهنگی	قومیتی	
دیدگاهای مثبت اقوام به یکدیگر در شبکه‌های اجتماعی مجازی		پذیرش دیدگاه‌های مثبت اقوام
ترویج خرده فرهنگها ی داخلی اقوام در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
عدم تهدید اقوام توسط حاکمیت در صورت بیان دیدگاهها ونظرات		
تلاش در جهت گسترش حس تفاهم فرهنگی اجتماعی واقتصادی از طریق اعمال مدیریت فراقومی		
امکان دسترسی به دیدگاههای مختلف وتامین حق جواب،		
امکان انعکاس تعدد وتنوع اندیشه‌های اقوام		
عدم همدلی بین اقوام به دلیل کاهش سرمایه اجتماعی	حفظ سرمایه اجتماعی	
کاهش سرمایه اجتماعی بدلیل فاصله بین دولت وملت		
همدلی وانسجام ملی عوامل موثرسرمایه اجتماعی		
راه اندازی کارگروه فرهنگی در فضای مجازی با موضوع قوم شناسی ومعرفی توانمندی‌ها		تبادل فرهنگی
تشکیل شبکه تبادل فرهنگی اقوام ایرانی در فضای مجازی		
ایجاد همگرایی قومی فرهنگی با پذیرش تفاوت‌های فرهنگی اقوام		تقویت همگرایی قومی
برنامه ریزی جهت شبکه‌های اجتماعی مجازی عامل همگرایی ملی		
تلاش حکومت جهت انسجام ملی وحیات اجتماعی عامل همگرایی بین اقوام		
ایجاد همگرایی عامل اعتماد مخاطبین به شبکه‌های اجتماعی مجازی		
آزادی اقوام در کاربرد زبان مادری		آزادی و پذیرش اقوام
آزادی اقوام برگزاری آیین‌های قومی، مذهبی		
پذیرش هویت‌های قومی فرهنگی واحترام به اقوام		

احترام به وجوه افتراق و ویژگیهای خاص هر قوم		
رفع نیازها با زندگی جمعی	زندگی جمعی	همزیستی
تجارب تلخ مشترک اقوام (جنگ، سیل، زلزله.....)		
خاطرات و تجربیات شیرین مشترک اقوام در زمان بهبود روابط		
تجربیات سیاسی مشترک اقوام نه اصل و نیای مشترک		
زندگی جمعی اقوام به لحاظ تاریخی		
مصون ماندن از حملات بیگانگان و دشمنان		
دادن تشخیص و اعتبار به اقوام	پذیرش اقوام	همزیستی
دادن اعتبار به باورهای قومی اقوام		
پذیرش اقوام با ویژگیهای خاص آنها		
افزایش ظرفیت همکاری و همدردی جهت مسائل مهم و معضلات پیچیده		
احتماعی مثل بلاهای طبیعی		
مؤلفه‌های مادی و معنوی عامل رقم زدن منافع مشترک یک قوم ناشی از همدلی		
تنوع قومی عامل ایجاد جذابیت	توجه به تنوع قومی	همزیستی
تنوع قومی عامل ایجاد همراهی و همگونی		
پیوند اقوام در شبکه‌های مجازی از طریق منافع مشترک		
برطرف نمودن نقاط ضعف و تقویت نقاط قوت اقوام در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
قوم محور بودن روشهای تربیتی	قوم محوری	قوم مداری
عدم بکارگیری واژه اقلیت قومی جهت اقوام		
عدم بکارگیری استان‌های محور جهت استانهای قومی		
عدم انتظار آداب و رسوم واحد از اقوام		
صحبت کردن با زبان محلی اقوام توسط گروههای فعال در فضای مجازی		

توجه شبکه‌های اجتماعی مجازی به تولیدات مؤثر بر اشتراکات قومی مذهبی		
ایجاد واگرایی اقوام در اثر تحقیر و تهدید	واگرایی قومی	
واگرایی عامل تهدید آمیز برای انسجام		
نگاه غیر منطقی سیاستگذاران به تنوع اقوام عامل تهدید و شکل دادن به واگرایی		
تبلیغات رسانه‌ای با تفکرات شیعه گری و تقویت خاصیت گریز از مرکز اقوام و مذاهب دیگر		
از میان بردن زبانها و بی اعتبار کردن فرهنگهای محلی و قومی عامل گسست و شکاف بین اقوام		
عدم نگاه جنسیتی حاکمیت و توجه به نظام مرد سالاری	عدم نگاه جنسیتی به اقوام	
ایجاد تهدید اقوام بر اثر اندیشه‌های مرد سالارانه در نظام سازی و سیاست گذاری		
استفاده از جنسیت بویژه زنان اقوام و سبک زندگی متفاوت آنها		
تلاش استعمارگران در جهت سیاسی نمودن مسئله قومیت‌ها	نگاه ابزاری استعمار به اقوام	
قابل بسط و گسترش بودن عوامل خارجی در امنیتی شدن مسئله قومیت‌ها		
نامن کردن مرزها با عدم توجه به اقوام		
سکونت اقوام در مناطق مرزی و تاثیر گذاری از کشورهای همسایه متناظر		
کشورهای استعمار گر جهت حفظ منافع خود عامل تفرقه بین اقوام		
نفوذ فرهنگهای کشورهای مجاور عامل تفرقه		
آموزش‌های مدرسه‌ای	آموزش رسمی	آموزش فرهنگی
افزایش اطلاعات عمومی از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی		
آموزشی از طریق تقویت چند فرهنگی		
آموزش زبان‌های اقوام		
معرفی آداب و رسوم و میراث فرهنگی ملموس و غیر ملموس		
تعصبات قومی عامل ایجاد همدلی	آموزش پنهان	

تخریب چهره قومیت‌ها از طریق تمسخر و..		
نمایش زندگی نخبگان اقوام	اسطوره سازی	نماد سازی
معرفی اسطوره‌های ناشناخته اقوام		
تحلیل فلسفه آداب و رسوم مناطق قوم نشین		
بازخوانی نمادهای فرهنگی-تاریخی	بازخوانی تاریخی	
تحلیل تاریخی جریان‌های فکری قومیتی		
جلوگیری حاکمیت از تنش چالش بین اقوام	تنش زدایی	
محدود نمودن حضور افراد تندرو		
مقابله با فعالیت‌های گروه‌های تجزیه طلب		
بوجود آوردن حس تعلق در افراد		
واکنش نسبت به پاد قوم گرایی	حساسیت	
ترویج همگرایی فرهنگی در بحران	فرهنگی	
توجه حاکمیت به اقوام مرزی بعنوان شهروندان	مداخله سیاسی	مدیریت تفاوت‌های قومی
توجه حاکمیت به مرکز کشور و تهران مرکزی		
نگاه فشری و قومیتی نمایندگان مجلس		
منحصر کردن کشور توسط حاکمیت به یک قرائت	یکسان سازی	
همگن سازی اقوام		
نفوذ فرهنگ‌های کشورهای مجاور	تکثرپذیری	
تأثیر پذیر قومیت‌ها از پهنه فرهنگی		
تحریک اقوام در توسط گروه‌های تجزیه طلب	تنش‌زایی	
اختلاف افکنی بیگانگان بین اقوام بدلیل حفظ منافع خود		
قومی کردن پدیده‌های خاکستری		
عدم اعتماد مردم به شبکه‌های اجتماعی بومی	تحریک پذیری	

پیش فرض‌های منفی قومیتی		
مشاوره‌های چند فرهنگی	چند فرهنگ گرایی	مداخلات میان فرهنگی
تقویت ارتباطات بین فرهنگی		
آموزش خود آگاهی و خودشناسی میان فرهنگی		
ترویج هنجارهای اجتماعی	تفکر فرهنگ گرایی	میان فرهنگی
به نمایش گذاشتن منافع مشترک اقوام		
توسعه آئین‌های مشترک اقوام		
همزیستی مسالمت آمیز اقوام ایرانی	همزیستی قومی	کنش - گری قومی
تبادل فرهنگی اقوام در طول تاریخ		
احساس وابستگی و نیاز به قومیت‌ها		
روزهای تلخ و شیرین مشترک اقوام		
همزیستی غیر سیاسی اقوام		
توسعه سواد رسانه‌ای در بین کاربران	گفنگوی میان قومیتی	نگرش‌های قومی
بسترسازی گفتگو و ارتباط بین اقوام		
فرامرزی و فراقومی بودن شبکه‌های اجتماعی مجازی		
تقویت هوش فرهنگی کاربران		
پذیرش تعدد و تنوع اندیشه‌های اقوام	حقوق قومی - فرهنگی	نگرش‌های قومی
احترام به عناصر فرهنگی قومیت‌ها		
حذف تصورات قالبی و کلیشه‌های قومی		
اتحاد پیرامون دین و مذهب	اشتراکات میان قومی	نگرش‌های قومی
همه فهمی زبان فارسی		
مرزهای جغرافیایی و تاریخی مشترک		
وجود تنوع زبان در ایران	تنوع پذیری	

وجود تنوع دینی از حیث تاریخی		
عدم انتظار شباهت فرهنگی از اقوام مختلف		
افزایش دانش و آگاهی مردم در شبکه‌های اجتماعی مجازی		
تقویت هویت فرهنگی اقوام	هویت قومی	تشخیص قومی
احساس تعلق تاریخی به اقوام		
بازنمایی فرهنگ‌های محلی در شبکه‌های اجتماعی		
ترمیم احساس محرومیت اقوام بدلیل گویش، مذهب، لباس متفاوت		
تقویت نمادهای بومی اقوام	سواد فرهنگی	
فرهنگ پذیری قومی در استفاده از تکنولوژی		
عدم بی‌تفاوتی میراث قومی در برابر توسعه تکنولوژی		
توسعه میراث ناملموس قومی در فضای سایبری		
بازخوانی اسطوره‌های قومی	عدالت قومی	ارزش‌ها
هم آگاهی و هم سرنوشتی		
توزیع عادلانه قدرت بین اقوام مختلف	رهبری قومی	ی قومی
جهت دهی به جریان‌های قومیتی متعارض		
تقویت گرایش‌های قومی انسجامی در فضای مجازی		

نتایج تحقیق

بر اساس مدل تولید شده در این پژوهش در ادامه به سوالات مطرح شده در این تحقیق پاسخ داده شده است.

عوامل موثر در ایجاد همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت نیل به انسجام ملی

کدامند؟

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که شرایط علی از ۸ درون مایه اصلی (سلامت اجتماعی، آموزش و خود آگاهی،

ابتکار اجتماعی، عدالت قومی، اتحاد ملی، کثرت گرایی، همزیستی و قوم مداری) تشکیل شده است.

در این پژوهش بر اساس دیدگاه مشارکت کنندگان در مرحله کد گذاری گزینشی شرایط علی همدلی قومی فرهنگی در شبکه‌های اجتماعی مجازی جهت نیل به انسجام ملی است.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که عوامل مداخله گر از ۴ درون مایه اصلی (آموزش فرهنگی، نماد سازی، مدیریت تفاوت‌های فرهنگی و مداخلات بین فرهنگی) تشکیل شده است.

-آموزش فرهنگی: مقوله‌های آموزش رسمی و آموزش پنهان از جمله مواردی بود که از دیدگاه تعدادی از مشارکت کنندگان آموزش فرهنگی را شامل می‌شود.

-نماد سازی: شامل مقوله‌های اسطوره سازی و بازخوانی تاریخی است.

-مدیریت تفاوت‌های فرهنگی: شامل تنش زدایی، حساسیت فرهنگی، مداخله سیاسی، یکسان سازی، تکثرپذیری، تنش زایی و تحریک پذیری است.

-مداخلات بین فرهنگی: شامل مقوله‌های چندفرهنگ گرایی و تفکر فرهنگ گرایی می‌باشد.

-کنش گری قومی: شامل همزیستی قومی و گفتگوی میان قومی می‌باشد که از عوامل زمینه‌ای شناخته شد.

-نگرش‌های قومی: شامل حقوق قومی فرهنگی، اشتراکات میان قومی و تنوع پذیری می‌باشد. که از دیگر عوامل زمینه‌ای شناخته شد.

-تشخص قومی: شامل مقوله‌های هویت قومی و سواد فرهنگی می‌باشد.

-ارزش‌های قومی: شامل مقوله‌های عدالت قومی و رهبری قومی است.

یافته‌ها حاکی از آن است که تعداد ۲۹۹ کد باز استخراج گردید که در قالب ۷۳ مقوله فرعی و ۱۷ مقوله اصلی تجمیع و دسته‌بندی گردیدند، مقوله‌های اصلی شامل سلامت اجتماعی، آموزش و خودآگاهی، پذیرش تنوع قومی، ابتکار اجتماعی، عدالت قومی، اتحاد ملی، کثرت گرایی، همزیستی، قوم مداری، آموزش فرهنگی، نماد سازی، مدیریت تفاوت‌های قومی، مداخلات میان فرهنگی، کنش گری قومی، نگرش‌های قومی، تشخص قومی و ارزش‌های قومی هستند.

در همین رابطه خانیکی و زندیه (۱۳۹۸) پی بردند که الگوی کارکردهای شبکه‌های اجتماعی مجازی در ارتباطات میان فرهنگی قومی، متنوع و از سه مقوله فراگیر تاثیرات بین فرهنگی شامل (مضامین سازمان یافته: همدلی فرهنگی، پایداری احساسی، ابتکار اجتماعی، انعطاف پذیری و گشایش ذهنی)، هویت قومی شامل (عنصر شناختی، عنصر احساسی و عنصر ارزشی) و قوم محوری شامل (تعصب قومی، تهدید و کشمکش برون قومی و نیز همبستگی درون گروهی) بوده است. همانطور که مشخص است تعدادی از مفاهیم ارائه شده در این پژوهش از قبیل ابتکار اجتماعی، ارزش‌های قومی و اتحاد و همبستگی با شاخص‌های استخراجی در

پژوهش حاضر همخوان و هم‌راستا است و تعداد دیگری از مفاهیم نیز قرابت زیادی با مفاهیم استخراجی دارد. همچنین روش‌نندل اربطانی و مولایی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد که قدرت فناوری رسانه‌ای منجر به تسلط رسانه بر فرهنگ شده است، پیشرفت فناوری در کنار افزایش سرعت و صحت انتقال اطلاعات سبب به وجود آمدن سپهر عمومی گردید و امکان مشارکت آحاد مختلف جامعه را در شبکه‌های اجتماعی فراهم کرده است و همچنین سنچولی (۱۳۹۶) نشان می‌دهد که رسانه‌ها قدرت آن را دارند که با تقویت همبستگی ملی و هماهنگی میان بخش‌های مختلف اجتماعی، در عین حفظ تفاوت‌ها، قدرت فهم و درک تحمل و انتخاب فعال جامعه و در نهایت سطح و عمق پایداری ملی را بالا ببرند. در این مطالعات نیز ضمن شفافیت در اثر شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر مشارکت آحاد مردم همبستگی و پایداری ملی که از عوامل تأثیرگذار هستند و در تحقیق حاضر نیز این عامل استخراج گردیده است بنابراین همخوانی را نشان خواهد داد.

یعقوبی و همکاران (۱۳۹۴) پی بردند که ارتباط بیشتر اقوام در شبکه‌های اجتماعی با هم آن‌ها را به صحت همیاری به همکاری و همدلی بیشتر با هدف بهبود زندگی اجتماعی، به عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر فرایند امور و مسائل اجتماعی و انسجام ملی سوق داده است، به نحوی که گسترش و توسعه‌ی شبکه‌های اجتماعی مجازی با این سرعت نشان از اقبال این خدمت در بین اقوام ایرانی دارد. نتایج این تحقیق نیز در راستای سلامت اجتماعی است که از عوامل استخراجی مطالعه حاضر بوده است که بیانگر همسویی با تحقیق حاضر را دارد. همچنین اکبری قورتنانی و احمدی سیاهبومی (۱۳۹۴) یافتند که میان همه عوامل بیشترین میانگین مربوط به آداب رسوم، کمترین میانگین مربوط به زبان و گویش بوده است، نتایج حاصله بین مجموعه رتبه‌های چهارگانه نقش شبکه‌های اجتماعی مجازی و تقویت ابعاد هویت فرهنگی سطح $P < 0/01$ معنی‌دار است و سئوالات تحقیق تفاوت معناداری بین مجموعه نمرات رتبه‌بندی نقش شبکه‌های مجازی بر ابعاد فرهنگی را تأیید می‌کند. نتایج این مطالعه نیز حاکی از همسویی با عامل تأثیرگذار مداخلات میان فرهنگی است.

پور معصوم و همکاران (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیده است که رسانه ملی با انجام پیشایندها و استفاده از راهبردها می‌تواند پیامدهایی را که همبستگی اقوام ایران داشته است و رسانه ملی نقش بسیار موثری در تعمیق همبستگی در بین اقوام ایرانی داشته است و هر چه میزان استفاده از شبکه‌های مختلف رسانه ملی بیشتر باشد میزان همبستگی در میان اقوام ایرانی افزایش یافته است. نتایج پژوهش حاضر بیانگر همسویی با عامل استخراجی اتحاد ملی در مطالعه حاضر است. همچنین فکوهی (۱۳۸۹) به این نتیجه رسیدند که جهانی شدن موجب شکسته شدن مرزها و شکل‌گیری مجدد مرزبندی‌های جدید شده است. در اینجا مرزهای هویتی نه تنها از بین نرفته‌اند، بلکه امکان تجلی بیشتری یافته‌اند. در واقع، فضای مجازی انواع هویت‌های خرد را از انزوا در می‌آورد و مفهوم وطن را به شکل نمادین در حافظه جمعی قومیت‌ها شکل می‌دهد و دیگر تنها عامل جغرافیا باعث پیوند میان آن‌ها نیست. این مطالعه نیز حاکی از همسویی با عامل استخراجی نمادسازی در مطالعه حاضر را دارد.

رفعت جاه و شکوری (۱۳۸۷) نتایج این پژوهش نشان داد که میان دو گروه مذکور به لحاظ هویت دینی، هویت قومی، هویت خانوادگی و هویت شخصی تفاوت معناداری وجود دارد و هویت دینی، قومی و خانوادگی در گروه اول ضعیف‌تر از گروه دوم می‌باشد. همچنین هویت شخصی و خود انگاره افراد در گروه اول ضعیف‌تر از گروه دوم می‌باشد که به نظر می‌رسد این موضوع از یکسو نشانگر کاهش تأثیر کانال‌های سنتی در فرایند هویت‌سازی دختران و از سوی دیگر بیانگر تحول کیفی در مولفه‌های هویت‌یابی در عصر جدید که غالباً خارج از کنترل مراجع سنتی و غیررسمی (خانواده، قومیت و دین) و ساختارهای رسمی (نهادهای متولی نظارت اجتماعی و برنامه‌ریزی فرهنگی) است. نتیجه اینکه، با وجود تلاش نهادهای سنتی رسمی و غیر رسمی در هدایت هویت فردی و اجتماعی، استفاده از اینترنت بر هویت اجتماعی افراد مورد مطالعه تأثیر تعیین کننده‌ای داشته است. نتایج این مطالعه نیز با عامل استخراجی تشخیص قومی همخوان است.

رود ری گاز، سولرا و کال میسترا (۲۰۱۸) پی بردند که تجاوز سایبری نیز در تمام گروه‌های قومی-فرهنگی توسط اعتماد به نفس، همدلی، یا مهارت‌های اجتماعی پیش‌بینی شده بود. الگوهای پیشنهادی مشترک و منحصر به فرد ارائه شده و مورد بحث قرار گرفتند تا برنامه‌های آموزش روانشناختی را تقویت کنند که جلوگیری و کاهش مخاطرات اینترنتی را بر عهده دارند. که نتایج این مطالعه نیز همخوانی را با عامل استخراجی سلامت اجتماعی نشان می‌دهد. همچنین بولونگ و همکاران (۲۰۰۸) اثبات کرده‌اند که عموماً در اینترنت، تمایل افراد به ایجاد ارتباطات درون قومی بیشتر از برون قومی است. از این رو، می‌توان نتیجه گرفت که اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به قوم محوری دامن می‌زنند. مبحث قوم محوری نیز با عامل استخراجی قوم مداری در مطالعه حاضر هم‌راستا است. و در همین رابطه Banjeri (۲۰۰۷) در پژوهش خود نشان می‌دهد که قوم محوری به دلیل استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، کاهش می‌یابد و به انگیزه‌ای برای تعامل مردم با دیگر فرهنگ‌ها و در نتیجه، ابزاری برای توسعه ارتباطات و دوست‌یابی بین فرهنگی و بین‌المللی در جهان تبدیل می‌شود. همچنین، قوم محوری به عنوان یکی از عوامل تقلیل دهنده ارتباطات دوستی بین فرهنگی در نظر گرفته می‌شود. که این نتایج نیز بیانگر اهمیت قوم مداری و مداخلات میان فرهنگی است که بیانگر همخوانی با نتایج مطالعه حاضر دارد.

پیشنهاد‌های تحقیق

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و مسیری که محقق برای رسیدن به نتایج طی نموده است در ادامه پیشنهاد‌های کاربردی پژوهش ارائه شده است که با به کارگیری راهبردهای ارائه شده می‌توان استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی را به صورت کانالیزه و هدفمند مدیریت نمود و سبب همگرایی مؤلفه‌های متعارض در ایجاد همدلی قومی فرهنگی را فراهم نمود.

- ایجاد تمایز بین هویت واقعی و مجازی ناشی از فردی شدن هویت در فضای مجازی است. در نتیجه هویت ملی مجازی و واقعی نیز تفاوت‌های زیادی دارد که می‌بایست رفع گردد. حضور اندیشمندان و افراد تأثیرگذار در شبکه‌های اجتماعی مجازی هنجار محور مؤثر باشد. بدین صورت که با تعریف هنجارها توسط مراجع سیاست‌گذار و ترویج آن‌ها در سطح شبکه‌های اجتماعی توسط افراد تأثیرگذار می‌توان این امر را ارتقا بخشید.

- یکی از اهداف اصلی این راهبرد از بین بردن دوگانگی در فضای مجازی و واقعی است. این دوگانگی به دلیل عدم وجود شفافیت و شناخته نشدن فرد در فضای مجازی رخ می‌دهد که به سبب ارائه اطلاعات کاربری خلاف واقع باعث ایجاد انشقاق بین اقوام می‌گردد. با ارتقای شفافیت و شناسایی افراد از طرق مختلف مثل اخذ اطلاعات هویتی کاربر می‌توان در راستای از بین بردن انشقاق و ایجاد همدلی قومی فرهنگی گام برداشت.

- در یکی از مصاحبه‌ها عنوان شد: «وقتی افراد صاحب اندیشه ما در این شبکه‌ها حضور ندارند، شبکه‌های مجازی جولانگاه ابتذال می‌گردد». عدم حضور افراد و صاحب اندیشه سبب عدم انتشار محتوی غنی و اصیل در شبکه‌های اجتماعی می‌گردد. با انتشار محتوای غنی و اصیل در خصوص اقوام می‌توان ضمن ایجاد فضای بحث و گفت‌وگو که در جهت روشن نمودن مطالب بسیار مفید است، به کاربردی نمودن این محتوا در زندگی روزمره نیز کمک نمود. بدون وجود مطالبی که حاوی اطلاعات تاریخی و مستند از نحوه شکل‌گیری کشور مقتدر ایران (به عنوان عناصر سطح اول هویت ملی) بوده و تهیه و انتشار خوراک فکری مناسب برای جوانان که همیشه در معرض اطلاعات واگرا هستند، تقویت همدلی قومی فرهنگی از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی دور از ذهن نخواهد بود بنابر این می‌توان از کارشناسان و صاحب‌نظران اقوام در جهت تولید محصول و محتواهای غنی و موثر پیرامون اقوام کمک گرفت و تولید محصول و محتوا با محوریت توانمندی‌های اقوام می‌تواند در دستور کار فعالیت‌های شبکه‌های اجتماعی مجازی قرار گیرد.

- فناوری سبب افزایش قدرت اختیار انسان می‌گردد. دامنه این اختیار از صرف زمان مازاد فرد در اثر استفاده از فناوری تا بازدید از محتوای خام گسترده است. در صورتی که کاربر نتواند امکانات ابزار نوین را درک کند نمی‌تواند استفاده بهینه‌ای از آن ابزار داشته باشد. همچنین والدینی که نحوه استفاده از فناوری را نمی‌دانند طبعاً کنترل کمتری بر روی فرزندان خود دارند که این خود سبب استفاده نامناسب از محتوای شبکه‌های اجتماعی می‌گردد.

- سیاست‌گذاری باید به گونه‌ای باشد که تمام اقوام ایران در تمام نقاط کشورمان این احساس را داشته باشند که می‌توانند مانند دیگر اقوام از تمام امکانات کشور استفاده کنند.

- توسعه نهادهای مشارکتی و گشودن باب مذاکره، گفتگو و تعامل با تمام اقوام

- وجود حقوق شهروندی برای تمام افراد به صورت مساوی در سطح جامعه بصورت مشهود و ملموس

- جلوگیری از بسط محرومیت، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی در تمامی نواحی کشور بصورت عینی و قابل لمس خصوصاً در مناطق قومی نشین
- مشارکت نخبگان قومی در قدرت و بدنه حکومت ملی، منطقه‌ای و محلی
- خشکاندن فضای ذهنی محرومیت و نابرابری‌های اجتماعی در بین اقوام از نظر پوشش لباس، زبان، فرهنگ و غیره در شبکه‌های اجتماعی مجازی
- پذیرش سلیقه‌ها و نظرات متفاوت و سازنده و ارائه ملاک‌های صحیح برای ایجاد وحدت و انسجام ملی در سطح جامعه
- تاکید بر مشترکات اقوام به ویژه مشترکات مذهبی بین شیعه و سنی
- تلاش و برنامه‌ریزی در جهت جلب اعتماد گروه‌های مختلف قومی از طریق عملکردهای بهینه مدیریتی و مشارکت دادن واقعی اقوام در تصمیم‌گیری‌ها، سیاستگذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و امور اجرایی از طریق تشکیل شوراهای و انجمن‌ها و تدوین ضوابط، مقررات، آیین‌نامه‌ها و قوانین مربوطه
- احترام به حقوق فردی و اجتماعی اقوام در چارچوب قانون اساسی و قوانین مصوب و تعهد به اجرای آن‌ها از سوی مدیریت جامعه
- ایجاد فضای بهینه برای اظهار نظرهای قومی از طریق شبکه‌های اجتماعی مجازی و سایر رسانه‌های گروهی غیردولتی و نیز هدایت گروه‌های قومی به سوی تشکل‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جهت مشارکت در امور و فعالیت‌های اجتماعی و در راستای هدف‌های برنامه توسعه انسانی پایدار و موزون در سطح کشور
- تلاش در گسترش حسن تفاهم فرهنگی و اجتماعی بین گروه‌های قومی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی از طریق اعمال مدیریت فراگروهی و فرا قومی

فهرست منابع

- ۱) اکبری قورتانی، واحمدی سیاه بومی، م. (۱۳۹۲). شبکه‌های اجتماعی مجازی و تقویت هویت فرهنگی در مناطق ۶ گانه آموزش و پرورش اصفهان.
- ۲) آشوری، داریوش، (۱۳۵۷). تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ، تهران، مرکز اسناد فرهنگی آسیا.
- ۳) باستانی س، ۱۳۸۲. جزوه درس تحلیل شبکه، تهران، دانشگاه الزهراء.
- ۴) برتون، رولان (۱۳۸۴). قوم شناسی سیاسی. ترجمه ناصر فکوهی. تهران: نشر نی.
- ۵) پورمعصوم، ف (۱۳۹۱). نقش رسانه ملی در تعمیق همبستگی اقوام در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته مدیریت رسانه، دانشگاه علامه طباطبائی، تیر ماه ۹۱.
- ۶) چلبی، م، یوسفی، ع (۱۳۸۰). روابط بین قومی و تأثیر آن بر هویت اقوام در ایران، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۸
- ۷) حیدری، ح، شاوردی، ت (۱۳۹۲): تأثیر شبکه‌های اجتماعی مجازی بر همگرایی و واگرایی قومی، تهران - جهاد دانشگاهی پژوهشکده فناوری اطلاعات.
- ۸) حیدریان، مهدی وهمکاران، ۱۳۹۴. بررسی تأثیر مبادلات مرزی بر همدلی اقوام، مقالات همایش همدلی اقوام ایرانی، انسجام واقتدار ملی، به کوشش اسکندر مرادی، تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- ۹) خانیکی، امیر حسین (۱۳۹۲). «شبکه‌های اجتماعی و امنیت ملی، تهدیدات و فرصت‌ها»، مجموعه مقاله‌های همایش تخصصی بررسی ابعاد شبکه‌های اجتماعی.
- ۱۰) خانیکی، ه وزندیه، ز (۱۳۹۸) طراحی الگوی کارکردهای متنوع شبکه‌های اجتماعی مجازی در ارتباطات میان فرهنگی قومی، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال بیست و ششم، شماره ۱.
- ۱۱) خضری، د (۱۳۹۱). الزامات امنیت ملی در فضای سایبر (مجموعه مقالات پنجمین کنگره انجمن: ژئوپلیتیک ایران: قابلیت‌ها و ظرفیتهای کاربردی جغرافیای سیاسی ۳ و ۴ خرداد ۹۱ در دانشگاه آزاد اسلامی * واحد رشت).
- ۱۲) رفعت جاه، وشکوری (۱۳۸۷). «اینترنت وهویت اجتماعی»
- ۱۳) روشندل اربطانی، ط ومولایی، سم (۱۳۹۷). ارائه مدل تقویت هویت ملی جوانان با استفاده از ظرفیت‌های شبکه‌های اجتماعی داخلی. دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- ۱۴) رهبرقاضی، م وایمانیان مفرد، ز (۱۳۹۶). بررسی تاثیرات شبکه‌های اجتماعی مجازی بر روی هویت ملی، دوفصلنامه علمی پژوهشی، مطالعات قدرت نرم. سال هفتم، شماره هفدهم،
- ۱۵) ساروخانی، ب، دربیگی، ب (۱۳۹۰). مشارکت رسانه‌های جدید در قلمروی سیاست، پژوهشنامه رسانه و مشارکت سیاسی، شماره ۵۰، بهار.
- ۱۶) سنچولی، ز. (۱۳۹۶). «نقش رسانه‌ها در انسجام اقوام ایرانی»، فصلنامه حقوق ملل، سال هفتم، شماره ۲۶، تابستان ۹۶.
- ۱۷) شارع پورم، ۱۳۸۶. نقش شبکه‌های اجتماعی در باز تولیدنابرابری آموزشی، تهران، مجله تعلیم و تربیت، شماره ۹۱.
- ۱۸) صادقیان، سید جلال (۱۳۸۴) کنکاشی بر جنبه‌های مختلف امنیت عمومی و پلیس، دانشگاه علوم انتظامی تهران
- ۱۹) صالحی امیری، س ر (۱۳۸۸). انسجام ملی وتنوع فرهنگی، تهران، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.
- ۲۰) عاملی، س (۱۳۸۸). شبکه‌های اجتماعی مجازی. تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی واجتماعی.

- ۲۱) علی اکبری م، کاکا جویباری ع، امیرآبادی ف، شقاقی ف، زارع ن وخالقی ف، ۱۳۹۲. بررسی نقش تئوری ذهن وکارکرد اجرایی در پیش بینی همدلی، فصلنامه علمی پژوهشی علوم شناختی، شماره ۲.
- ۲۲) فقیهی ج وجوادی آ، ۱۳۹۱. اتحاد وهمدلی در اشعار صائب تبریزی، پژوهشنامه ادبیات تعلیمی. شماره ۱۲۲،
- ۲۳) فکوهی، ناصر (۱۳۸۹). همسازی و تعارض در هویت و قومیت. تهران: سازمان چاپ و انتشارات.
- ۲۴) فکوهی، ن (۱۳۸۹). توسعه نظام آموزش عالی و تنوع هویت‌های قومی- ملی در همسازی و تعارض در هویت و قومیت، نشر گل آذین، تهران.
- ۲۵) گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷). جهان رهاشده: گفتارهایی درباره یکپارچگی جهانی، ترجمه علی اصغر سعیدی و یوسف حاجی عبدالوهاب، انتشارات علم وادب، تهران.
- ۲۶) مصر آبادی، ج، یارمحمدزاده، پ (۱۳۹۲). بررسی مقایسه‌ای ابعاد هویت قومی، ملی و جهانی؛ دانشجویان قومیت‌های مختلف دانشگاه شهید مدنی آذربایجان، همایش قومیت و فرهنگ ایران اسلامی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی تبریز، سال ۱۳۹۲.
- ۲۷) مطهری، مصطفی (۱۳۹۳). مشارکت سیاسی اقوام و توسعه سیاسی
- ۲۸) میرحیدر، دره و دیگران (۱۳۹۲). تحلیل انتقادی نقشه‌های قومیت در ایران، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال نهم، شماره سوم، پاییز.
- ۲۹) میلبرث، لستر و گوئل، لیل (۱۳۸۶). مشارکت سیاسی. ترجمه رحیم ابوالحسنی. تهران: نشر میزان واژه یاب (۱۳۹۴). <http://www.vajehyab.com>
- ۳۰) میلر، دیوید (۱۳۸۳). ملیت، ترجمه داود غرایاق زندی، انتشارات تمدن ایرانی، تهران.
- ۳۱) هدایتی، سید هاشم (۱۳۸۳). مشارکت اقلیتهای قومی در توسعه سیاسی
- 32) Banerjee,c.s. (2007).Ethnocentrism and Sensation Seeking as variables that Influnce Intercultural Cotact Seeking Behaviour: A Path Analysis.COmmunication Research Reports.24.303-310
- 33) Bolong,J.Tamam,& Wan,A(2008).Social Relvance and Interpersonal Relationships in the Virtual Community Through Internet Relay Chat(IRC).In Akmar Hayati Ahmad Ghazali,Jasang Bolong,Siti Zobidah Omar &Abdul Mua From @ Zamri Ahmad (Eds).
- 34) Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007): "Social network sites: definition, history,and scholarship",Journal of Computer-Mediated Communication.
- 35) Freeman, Linton(2006),The Development Of Social Network Analysis.
- 36) Hodges, S. D. & K. J. Klein. (2001). Regulating the Costs of Empathy: the price of Being Human. Journal of Socio-Economics.
- 37) Holsti OR (1969). Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. Reading, MA: Addison-Wesley (Content Analysis).
- 38) Rasol. C. T. Jungert: S. Hau. & A. Andersson. (2011). Devel-Opment of a Swedish version of the Scale of Ethnocultural Empathy. Psychology. No.
- 39) Rodríguez-Hidalgo AJ, Solera E, Calmaestra J. Psychological Predictors of Cyberbullying According to Ethnic-Cultural Origin in Adolescents: A National Study in Spain. Journal of Cross-Cultural Psychology. 2018 Nov; 49(10): 1506-22.

- 40) Rogers, C. R. (1961). On Becoming a person: a Therapist's view of sychithery. Boston, MA: Houghton Mifflin.

**Factors affecting ethnic-cultural empathy in virtual social networks on the
function of national cohesion**

(qualitative study - content analysis)

Abstract

Ethnic convergence in a multi-ethnic society achieves national unity. The purpose of this study is to identify the factors affecting ethnic-cultural empathy in virtual social networks with a national cohesion approach. The present study has explored the relationship between the main and sub-categories of the research with a qualitative approach using a semi-structured interview process with open-ended questions. Analyzed by the contractual content analysis method with the coding method among the recorded voices of the interviewees. The participants of the study were 32 experts who were selected in a purposeful manner and snowball, after gaining knowledge of the subject literature and aristocracy over the target community, after reaching theoretical saturation. The results indicate that 299 open codes were extracted which were grouped into 73 sub-categories and 17 main categories. The main categories included social health, education and self-awareness, acceptance of ethnic diversity, social initiative, ethnic justice., National unity, pluralism, coexistence, ethnicity, cultural education, symbolism, management of ethnic differences, intercultural interventions, ethnic activism, ethnic attitudes, ethnic identity and ethnic values that are influenced by planning and applying strategies around influential factors. Extraction can provide the ability to use virtual social networks in a targeted and targeted way and the convergence of conflicting components in creating ethnic-cultural empathy.

Keywords: Content. analysis, National. cohesion, consensus, unity, solidarity, Virtual networks.